

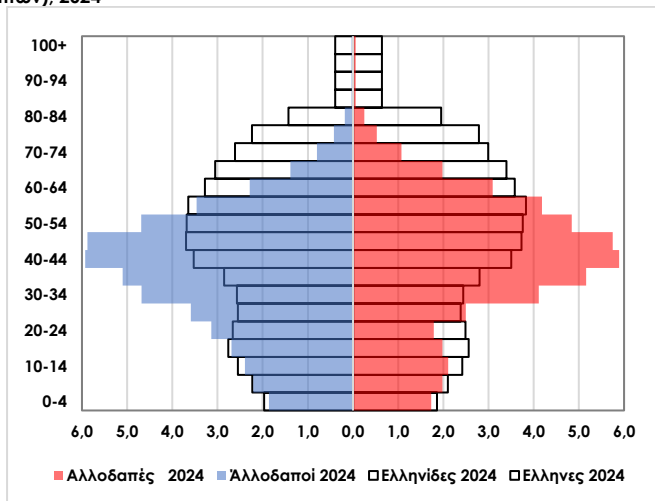
Γεννήσεις, θάνατοι και φυσικά ισοζυγία στην Ελλάδα (2004-2024): ποια η συμβολή των αλλοδαπών;

Βύρων Κοτζαμάνης*

Τα φυσικά ισοζυγία (γεννήσεις – θάνατοι) στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 είναι σταθερά αρνητικά (-4,3 χιλ. το 2011, -58,5 χιλ. το 2024) καθώς οι θάνατοι είναι όλο και περισσότεροι από τις γεννήσεις συμβάλλοντας έτσι στην μείωση του συνολικού πληθυσμού της χώρας μας (-715 χιλ. βάσει των εκτιμήσεων της ΕΛΣΤΑΤ ανάμεσα στην 1/1/2011 και την 1/1/2025). Από την δεκαετία δε του '90 μέχρι και σήμερα έχουν εγκατασταθεί στη χώρα μας εκατοντάδες χιλιάδες αλλοδαποί αποκτώντας, σε απογόνους. Έτσι ακόμη και αν ένα τμήμα τους εγκατέλειψε την Ελλάδα μετά το 2010, οι μη έχοντες ελληνική υπηκοότητα το 2024 αποτελούν ακόμη το 7,1% του συνολικού πληθυσμού μας.

Η πληθυσμιακή πυραμίδα Ελλήνων και αλλοδαπών διαφέρει ακόμη και σήμερα σημαντικά, καθώς οι μη έχοντες ελληνική υπηκοότητα παραμένουν σαφώς νεότεροι (**Γράφημα 1**) με τις αλλοδαπές σε αναπαραγωγική ηλικία να αποτελούν σήμερα το 11% περίπου του συνόλου των γυναικών 20-44 ετών. Οι αλλαγές δε της κατανομής των εισερχομένων μετά το 2014 ανά υπηκοότητα, σε συνδυασμό με την αλλαγή της νομοθεσίας για την απόκτηση ιθαγένειας και την μαζική φυγή από τη χώρα μας τμήματος των αλλοδαπών έχουν οδηγήσει όχι μόνον στην μείωση του πλήθους τους και του ποσοστού τους στον συνολικό πληθυσμό τα τελευταία έτη αλλά και στην αλλαγή της σύνθεσής τους. Οδήγησαν ειδικότερα στην αύξηση του ποσοστού των προερχομένων από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ασίας και της Αφρικής που αποτελούν το 15% των αλλοδαπών το 2024 έναντι του <5% στις αρχές της δεκαετίας του 2000).

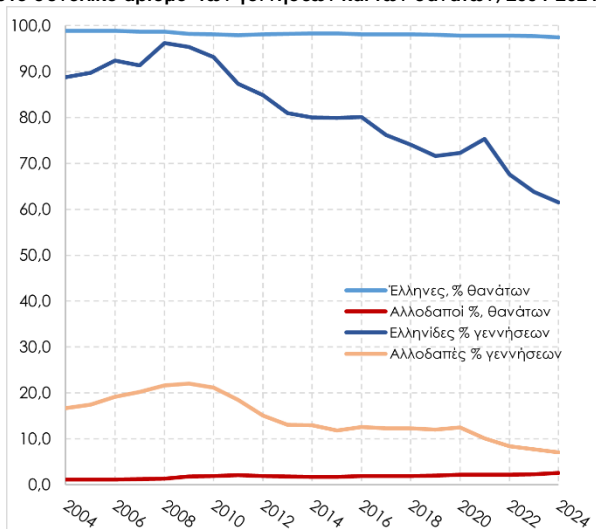
Γράφημα 1. Πληθυσμιακές πυραμίδες Ελλήνων και αλλοδαπών σε σχετικές τιμές (% της κάθε ηλικιακής ομάδας στο συνολικό πληθυσμό αφενός των Ελλήνων αφετέρου των αλλοδαπών), 2024

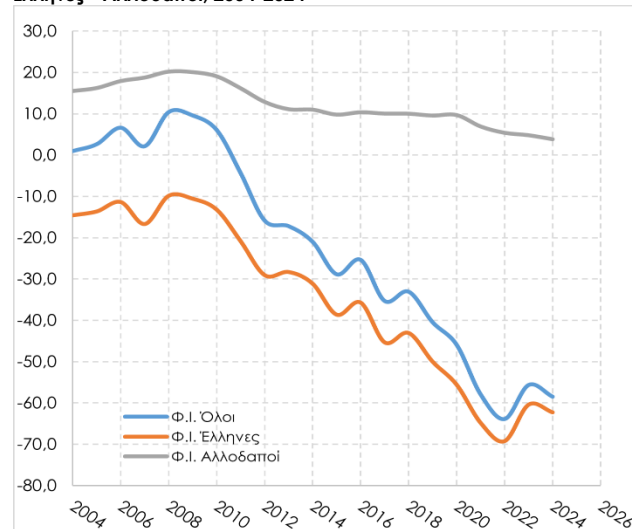
Με βάση τα προαναφερθέντα είναι επόμενο οι αλλοδαποί να συνεισφέρουν και στις γεννήσεις και τους θανάτους που καταγράφονται στη χώρα μας. **Ποια όμως η συνεισφορά αυτή;** Τα δεδομένα που διαθέτουμε για να απαντήσουμε (γεννήσεις και θάνατοι ανά υπηκοότητα) ξεκινούν από το 2004. Με βάση την ανάλυσή τους για το 2004-2024 διαπιστώνουμε ότι οι θάνατοι αλλοδαπών αποτελούν μόλις το 1,8% των 2,43 εκατομ. καταγραφέντων θανάτων της περιόδου αυτής ενώ οι γεννήσεις το 15,2% των 2,06 εκατομ. γεννήσεων της ίδιας περιόδου (**Γράφημα 2**). Η πολύ χαμηλή συνεισφορά των αλλοδαπών στους θανάτους δεν εκπλήσσει, καθώς ενώ αποτελούν το 7 - 9% του συνολικού πληθυσμού την περίοδο που εξετάζουμε, το ειδικό βάρος των 65 ετών και άνω σε αυτούς είναι 3,5 φορές μικρότερο από το αντίστοιχο των Ελλήνων (6,7% έναντι του 23,4% το 2024). Η υψηλή δε συνεισφορά τους στις γεννήσεις οφείλεται σε δυο παράγοντες: α) στην νεότητα του πληθυσμού τους καθώς το % των αλλοδαπών γυναικών 20-44 ετών στο συνολικό πληθυσμό των μη εχόντων ελληνική υπηκοότητα γυναικών ήταν και παραμένει σαφώς υψηλότερο από το ποσοστό των Ελληνίδων αναπαραγωγικής ηλικίας στον συνολικό γυναικείο πληθυσμό των Ελληνίδων (39,6% στις αλλοδαπές έναντι του 26,65% στις Ελληνίδες το 2024) και, β) στο ότι οι αλλοδαπές κάνουν κατά μέσο όρο λίγο περισσότερα παιδιά από τις Ελληνίδες.

Οι διαφορές αυτές αποτυπώνονται και στα φυσικά ισοζυγία (Φ.Ι.) των δυο ομάδων το 2004-2024 (**Γράφημα 3**). Το μεν Φ.Ι. των Ελλήνων (724 χιλ. περισσότεροι θάνατοι από γεννήσεις συνολικά) είναι σταθερά αρνητικό από το 2004 και αυξανόμενο ταχύτατα την τελευταία δεκαετία (-13,2 χιλ. το 2010, -50,0 το 2019 και -62,3 χιλ. το 2024). Το φυσικό ισοζύγιο των αλλοδαπών αντιθέτως ήταν και παραμένει θετικό (+15,5 χιλ. το 2004, +10,0 χιλ. το 2017, +3,8 το 2024). Η φθίνουσα δε πορεία του οφείλεται όχι τόσο στην αύξηση των θανάτων τους αλλά στη μείωση των γεννήσεών τους (16,7 χιλ. το 2004, 12,3 χιλ. το 2017 και 7,0 χιλ. το 2024) με αποτέλεσμα την τελευταία αυτή χρονιά οι γεννήσεις από αλλοδαπή μητέρα να αποτελούν μόνον το 10,2% του συνόλου έναντι του 18% στα τέλη της δεκαετίας του 2000. Το Φ.Ι. τους δίνει φυσικά ένα σημαντικό πλεόνασμα γεννήσεων έναντι των θανάτων το 2004-2024 (+259 χιλ.), πλεόνασμα όμως που δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει το αρνητικότατο κατά 724 χιλ. Φ.Ι. των Ελλήνων, και έτσι το τελικό συνολικό ισοζύγιο ανεξαρτήτως υπηκοότητας είναι πάντοτε αρνητικό.

Γράφημα 2. % γεννήσεων και θανάτων Ελλήνων και αλλοδαπών στο συνολικό αριθμό των γεννήσεων και των θανάτων, 2004-2024

Γράφημα 3 Φυσικό Ισοζύγιο (χιλ.) μόνιμων κατοίκων (σύνολο, Έλληνες - Αλλοδαποί, 2004-2024

Η συμβολή επομένως των αλλοδαπών ήταν σημαντική καθώς εν απουσία τους, όχι μόνον η μείωση του πληθυσμού μας θα είχε ξεκινήσει πολύ πριν από το 2011 αλλά και η γήρανση θα ήταν ταχύτερη και τα Φυσικά μας Ισοζύγια θα ήταν αρνητικά πολύ νωρίτερα -από τις αρχές της δεκαετίας του 2000- ενώ οι ετήσιοι δείκτες γονιμότητας που κυμάνθηκαν από 1,5 (μέγιστο έως 1,2 παιδιά/γυναίκα (ελάχιστο) το 2004-24 θα ήταν λίγο χαμηλότεροι¹. Η συμβολή όμως των αλλοδαπών στους δείκτες αυτούς ήταν πολύ μικρότερη από την συμβολή τους στις γεννήσεις καθώς αν και οι αλλοδαπές αποκτούν περισσότερα παιδιά κατά μέσο όρο με αποτέλεσμα οι ετήσιοι δείκτες τους να είναι υψηλότεροι από τους αντίστοιχους των Ελληνίδων (υψηλότεροι κατά +0,4 -ελάχιστο- έως +1,1 παιδιά/γυναίκα - μέγιστο-), αυτό πολύ λίγο επηρέασε τους συνολικούς ετήσιους δείκτες την εξεταζόμενη περίοδο. Οι δείκτες αυτοί εν απουσία αλλοδαπών θα ήταν χαμηλότεροι μόλις κατά 0,03 -ελάχιστο- έως 0,12 παιδιά/γυναίκα -μέγιστο- (το 2009 π.χ που οι αλλοδαπές είχαν και την μέγιστη συμβολή, εν απουσία τους ο ετήσιος δείκτης γονιμότητας στη χώρα μας θα ήταν 1,38 αντί του 1,5 παιδιά/γυναίκα).

Πώς, όμως, είναι δυνατόν, ενώ οι αλλοδαπές αποκτούν περισσότερα παιδιά από τις Ελληνίδες και οι γεννήσεις τους αποτελούν το 10,8 – 18,8 % του συνόλου η συμβολή τους στους συνολικούς συγχρονικούς (ετήσιους) δείκτες γονιμότητας να είναι τόσο μικρή; Η απάντηση είναι απλή: οι αλλοδαπές αποτελούν το 2004-24 μόλις το 9,5-12,5% των γυναικών 20-44 ετών και για τον λόγο αυτό οι δείκτες τους έχουν μικρό «βάρος». Για να επηρεάζαν σημαντικά του ετήσιους δείκτες θα έπρεπε να «ζυγίζαν» πολύ περισσότερο, δηλαδή το ποσοστό τους στο συνολικό γυναικείο πληθυσμό αναπαραγωγικής ηλικίας της χώρας μας να ήταν πολύ υψηλότερο. Πρέπει, όμως, ταυτόχρονα να σημειώσουμε ότι όλες οι αλλοδαπές δεν κάνουν περισσότερα παιδιά από τις Ελληνίδες, καθώς όσες προέρχονται από τις ευρωπαϊκές χώρες κάνουν λίγο περισσότερα, ενώ οι προερχόμενες από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ασίας και της Αφρικής έχουν σαφώς υψηλότερη γονιμότητα τόσο από τις Ελληνίδες όσο και από τις άλλες αλλοδαπές. Οι γυναίκες όμως από τις χώρες αυτές αποτελούν λιγότερο από το 1/5 του συνόλου των αλλοδαπών γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας. Έτσι, παρόλο που έχουν υψηλότερη γονιμότητα από τις άλλες αλλοδαπές -και προφανώς και από τις Ελληνίδες-, επηρεάζουν λίγο τους ετήσιους δείκτες γονιμότητας. Επομένως, για να αυξηθούν σημαντικά οι δείκτες αυτοί στη χώρα μας, θα πρέπει να αυξηθεί υπολογίσιμα όχι τόσο το πλήθος και το ποσοστό των αλλοδαπών γυναικών 20-44 ετών, αλλά, κυρίως, το πλήθος και το ποσοστό αυτών που προέρχονται από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας. Αλλά, ακόμη και αν αυτό συμβεί, η αύξηση των δεικτών θα είναι προσωρινή, καθώς οι γυναίκες αυτές και τα παιδιά τους μετά από κάποια χρόνια, αν παρέμεναν στην Ελλάδα, θα περιορίζαν τη γονιμότητά τους που θα συνέκλινε προοδευτικά, όπως έχει γίνει και σε άλλες αναπτυγμένες χώρες με μακρά μεταναστευτική παράδοση, με αυτή των γηγενών. Επομένως, οι αλλοδαπές δεν αποτελούν την «Λύση» για τη χαμηλή γονιμότητα της χώρας μας που υπολείπεται μετά το 1990 σημαντικά του απαιτούμενου ορίου αναπαραγωγής (των 2,07 παιδιά/ γυναίκα). Ένα θετικό και ισορροπημένο όμως ανά φύλο ισοζύγιο εισόδων -εξόδων αλλοδαπών τις επόμενες δεκαετίες θα επιβράδυνε την αναμενόμενη σημαντική μείωση του πλήθους των γυναικών σε αναπαραγωγική ηλικία και, θα προσέθετε χιλιάδες γεννήσεων ετησίως συνεισφέροντας, όπως και το 2004-2024, στο συνολικό φυσικό ισοζύγιο της χώρας μας. Το ισοζύγιο αυτό δεν θα άλλαζε φυσικά πρόσημο και θα παρέμενε αρνητικό, αλλά το πλεόνασμα των θανάτων έναντι των γεννήσεων θα περιοριζόταν αισθητά.

¹ Στην συνεχή αύξηση των γεννήσεων από αλλοδαπές μητέρες ανάμεσα στο 2004 και το 2009 (από 16,7 χιλ. το 2004 σε 22,1 χιλ. το 2009) οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και η αύξηση των γεννήσεων στην εξαιρία αυτή, και όχι στα μέτρα υπέρ των τριτέκνων που ελήφθησαν από την τότε κυβέρνηση (βλ. Ν. 3454/2006 -ΦΕΚ 75/Α/7.4.2006 Ενίσχυση της οικογένειας και λοιπές διατάξεις) όπως συχνά αναφέρεται. Η αύξηση των γεννήσεων ξεκίνησε 3 χρόνια νωρίτερα από τα ληφθέντα μέτρα, και, με δεδομένο ότι αυτά αφορούσαν τις έχουσες ελληνική υπηκοότητα ή υπηκοότητα χώρας- μέλους της ΕΕ. ουδώς επηρέασαν τις αλλοδαπές. Ελάχιστα επηρέασαν όμως και τις Ελληνίδες όπως προκύπτει και από την περιορισμένη αύξηση των τρίτων τους γεννήσεων ανάμεσα στο 2006 και το 2009.